

EVANGELIKUS ÓRÁLLÓ

EGYHÁZI ÉS TÁRSADALMI HETILAP.

Megjelenik hetenként egy íven; a Hivatalos Közlemények, mint az Ev. Óráló melléklete, minden hónapban.

Kéziratokat, előfizetési díjakat, hirdetések szövegét és díját a szerkesztő-kiadó címére kell küldeni.

FELELŐS SZERKESZTŐ-KIADÓ:

GEDULY HENRIK evang. lelkész,

NYIREGYHÁZA.

A lap ára egész évre 10 kor., félévre 5 kor., negyedévre 2.50 kor.

Egyes szám ára 40 fillér.

A Hivatalos Közleményeket az anyaegyházak és felsőbbrendű iskolák ingyen kapják.

Hirdetés ára oldalanként 32 kor.

TARTALOM-JEGYZÉK: Vezércikk. Nagy kérdéseink. *y. y.* — Papi kongrua *Egy alsó pap* — Az a bizonyos „szegénységi bizonyítvány.“ *Onesimus.* — **Tárca.** A socialis kérdés és az egyházak. (Vége köv.) — **Belélet.** — **Pályázatok.** — Hirdetés

Nagy kérdéseink.*

I.

Veszedelemes jelenségek.

Bármilyen véleményben legyen valaki a világszerte tapasztalható szociális nagy átalakulásról és annak céljáról: az az egy bizonyos, hogy az mindenütt s így hazánkban is a politikai, társadalmi, nemzetiségi és vallásfelekezeti *ellentétek* megszüntetésére törekszik.

Egyfelől követeli a tökéletes jogegyenlőség és viszonyosság, a szabadság és testvériség elveinek őszinte megvalósítását és a becsületes munkának megbecsülését; másfelől pedig minden *előjogoknak* és *kíváltságoknak végleges* megszüntetését. Mi e nagy kérdések között csak az *állam és a törvényes vallásfelekezetek közötti viszony ferdeségére és tarthatatlanságára akarunk rámutatni* és sürgetni annak törvényes rendezését.

Az állam és egyházak közötti viszony gyökeres megoldásának és rendezésének az volna a feladata, hogy az ország lakosságának békéje és valamennyi vallásfelekezetnek szabad és nyugodt fejlődése biztosítható, *Ez oly magasztos cél, melynek minden párt- és felekezeti érdek alá rendelendő.* Indoka pedig az, hogy a múltban ilyen magas célból hozott törvényeink eddig a közéletben *nem* érvényesültek; sőt legnagyobb hazafias fájdalommal tapasztaljuk, hogy a régi *előjogok mesterségesen fenntartatnak és a vallási visszaélések és sérelmek napról-napra szaporodnak.*

Mi lehet ennek egyéb következése, mint az, hogy a százados sebek felújulnak; a nép kebelében lehangoltságot és elkeseredést szülnek és kiölik a törvény iránti tiszteletet.

Hiába ünnepeltük a múlt évben a vallás-szabadság hőseinek, Bocskay Istvánnak emlékét.

* Ezen előkelő kézből, a helyzettel minden tekintetben tisztában levő egyéniségtől származó cikksorozatra külön is felhívjuk olvasóink szíves figyelmét.
Szerk.

Hiába hoztuk haza mesés fénnel és nagy diadallal Thökölyi Imrénének és II. Rákóczi Ferencnek megszentelt hamvait. Azok az eszmék, melyekért ezek a nagy emberek éltek és haltak, még ma sem győzelmeskedtek. Annak a gyűlöletes reakciónak szelleme, mely nemzeti és vallási hőseinknek életét elkeserítette, mely a véres polgárháborúnak üszkét annyiszor dobta a haza fiai közé, — *ma is él* a magyar római főpapság lelkében, mely felekezeti elfogultságból tavaly sem ünnepelt a nemzettel, hanem elődeinek türelmetlenségével ma is „dolgozik“, — néha esendesen, néha zajosan, de *mindig következetesen* a más felekezeti polgárok jogegyenlősége ellen, akikben még ma is — a XX-ik században! — kiirtandó „eretneket“ lát.

Ennek a főpapságnak sikerült eddig megakadályoznia, hogy a régi gyűlölségek megszüntetését célzó 1848: XX. t.-c. végrehajtsák. Sikerült minden kormányt megzavarnia, mielőtt ez egy-egy áldásos törvényjavaslatával a jogegyenlőség megvalósítását vette célba.

Nem lehet tagadni, hogy az alkotmány visszaállítása óta minden kormány elismerte e törvény végrehajtásának szükségét és a körülményekhez képest, az állam pénzügyeinek figyelembe vételével, tényleg igyekezett is a törvényben lefektetett elveket *fokozatosan* megvalósítani és életbe léptetni.

B. Eötvös József és miniszteri utódai egytől-egyig tudatosan és tervszerűleg igyekeztek az 1848-diki törvény *fokozatos végrehajtására és a szegényebb felekezetek anyagi helyzetének javítására.* Mert ezek meg voltak győződve arról, hogy az állam nem zárkozhatik el azon nagy szolgálatok elismerésétől, melyeket a protestantizmus és a többi kisebb egyházfelekezetek a közműveltség terjesztése, a vallásosság fenntartása, végre a nemzet szabadságának és békéjének biztosítása körül szereztek. Azok az államférfiak megvoltak

győződve arról, hogy az állam jól felfogott érdeke már 1848-ban is megkövetelte és még inkább megköveteli ma, hogy a haza polgárainak vallási lelkiismerete megnyugtattassék és a felszázad előtti böles államférfiak által megalkotott szabadelvű és nagy elvi jelentőségű törvény becsületesen végrehajtsák.

Fájdalom, ez mai napig sem történt meg. A *fokozatos végrehajtás* elve cserben hagyott. Sőt a legújabb korban napról-napra új jelenségek mutatkoznak, melyek minden gondolkodó előtt világosan mutatják, hogy az a három év alatt folyósítandó három millió korona, melyet gróf Apponyi „az éhes protestánsoknak oda dobott”, nem egyéb porhintésnél. Tisztán arra való, hogy az így elvakított közönség ne vegye észre azt a ravasz politikát, melynek célja az 1848: XX. t. c. szellemével ellenkezőleg, a középkori „uralkodó” egyház előjogainak és kiváltságainak biztosítása.

Ezt bizonyítják a következő adatok, melyeket sem eltagadni, sem elmagyarázni nem lehet.

Gr. Apponyi először is azzal lepte meg az országot, hogy a középiskolai tanítással foglalkozó, saját külön állami eredetű vagyonokkal rendelkező s éppen azért a középiskolai törvénybe fel sem vett *szerves* tanároknak fizetését a törvényhozás mellőzésével, az állam terhére, *rendeleti úton* felemelte. Az ilyen eljárás ellen felszóllaló pápai ref. tanárok indokait semmibe sem vette. Egyszerűen felekezeti irigységnek nézte.

A részletesen felsorolt *sérelmek* orvoslását követelő *közös prot. bizottság* sürgetésére olyan választ adott, mely többek között — sértő gúnynyal — azt mondja, hogy a törvény végrehajtása „*feleslegesnek mutatkozik*, mert az általános rendeletek ellen az egyes felekezetek éppen úgy *véthetnek*, mint a törvény ellen!” Ezt a frázist akkor vágja oda, mikor *részletesen* felsorolt sérelmekről van a szó! Ezen sérelmek tényleges orvoslása elől a miniszter azon sajátos okoskodással tér ki, hogy „a felekezetek közötti jogegyenlőség és jogviszonosság törvényileg megállapítván, annak szigorú *betartása* (?) már *önmagában is a törvény végrehajtása!*” Tehát a tényleges végrehajtás, a sérelmek orvoslása, szerinte *felesleges!* Erre alaposan válaszolt a közös bizottság, mely válasz kinyomatván, a gyülekezeteknek is megküldetett.*

Ennél is világosabb vakmerőséget követett el a miniszter a nem állami tanítók jogviszonyáról, a községi és hitfelekezeti néptanítók járandóságairól szóló törvényjavaslat tárgyalásánál. Egy római kath. kanonok-képviselő, a miniszter

előleges helyeslésével beadott egy ravaszul ki-gondolt „*módosítványt*”, mely a népiskolai tanítással foglalkozó szerzeteseknek és apácáknak az 1848-ki vallási törvény ellenére oly előjogokat biztosít, melyek az összes más vallásfelekezetek jogérzetét mélyen megsértik. Ezt a miniszter siet elfogadni, mielőtt más képviselők észrevették volna az előre megállapított *csíny!* Ezen törvény végrehajtására vonatkozó rendelet pedig tág kaput nyit a római egyház részéről szabadon elkövethető visszaélésekre, míg a protestáns tanítók elesnek a segítyől.

Hogy az ilyen irányban működő miniszter védszárnyai alatt mily bátran bontogatja szárnyait az ultramontanizmus, az nemcsak az egyes országos képviselők beszédeiből, néppárti kirohanásokból, a politikanak az egyházba való hurcolásából, kath. felekezeti szervezkedésekből és tanadásokból látható, hanem abból a hallatlan és megdöbbentő vakmerőségből is, melyet a törvényhozó testület (melynek felette kellene állnia minden felekezeti érdeken) azzal követett el, hogy egyik alelnökét a protestánsok *megszégyenítésére és megtörésére rendelt* Úrnapi körmenetben való részvételre utasította! Az új pápai Syllabust, a párbér sérelmeket és a hivatalos *misékről* elmaradt ref. tisztviselők *fegyelmi vizsgálatait* s több efélet nem is említjük.

És amíg a politikai téren a római egyház előjogainak és kiváltságainak biztosítására így folyik a klerikálisok „munkája”: addig az országból törvényileg régen kizárt *jezsuiták* seregesen járják be az országot, kik az „eretnekek” ellen olyhangú beszédeket tartanak, minők csak a híres Pázmány Péter dieső korában voltak hallhatók! A „Religió” jelenlegi szerkesztője, kibocsátott programjában nem hiába sürgette Pázmány korának *felidézését*. Megvan már ez is. Nemcsak egyházi iratokban, politikai és társadalmi közlönyökben: hanem regényekben is hirdetik „*Róma diadalát*.” Egy ilyen című irányregénynek például, mely az idén jelent meg, hőse egy erős kálvinista tanárnak a fia, aki elhagyván őseinek vallását, a római egyház kebelébe tért át. Később híres bíbornok lesz (mint hajdan Pázmány!), aki magas állásával, befolyásával és fényes anyagi jólétével oly ellenállhatlan befolyást gyakorol a nyomorban nevelkedett *apára*, hogy ez is katolikussá — s ezzel boldogga lesz!

A tanútság vitágos: ott kell hagyni az olyan egyházat, melyben csak nyomorogni lehet; a kálvinisták térjenek át az „egyedül idévezítő” egyházba, mely anyagilag is képes jutalmazni! Az ilyen irányregényeket oly korban kezdik gyártani, mely a komoly valláserkölesi eszmék iránt érzéketlen, mely félredobva vallást és becsületet, csak anyagi előnyök után rohan! Ily

* Tudunkkal eddig még nem kapták meg a gyülekezetek s így nem is remonstrálhattak ellene, ami pedig feltétlenül szükséges lett volna.

(F. Szerk.)

körülmények között a kívánt hatás nagyon valószínű. Sőt bizonyosra vehető.

Kell-e még *több jelenségre* mutatnunk, mely a klerikalizmusnak tervszerű harcát és merész előnyomulását, s ezzel szemben a protestantizmusnak tehetetlen vergődését és megalázását hirdeti!? Hol vannak azok az új Bethlenek, Rákócziak és Thökölyiek, akik a jelenkor Pázmányainak útjába állanak? Sehol; szemünk hiába keresi őket! Kőlcsey nekünk írta: Más faj állott a kihunytt helyére: Gyenge fővel, romlott, szívtelen!

(Folyt. köv.)

g. g.

Papi kongrua.

Sokan szóltak már erről. S leginkább olyanok, akiknek, meghiszem, talán fájhat is a fejük, de mégsem egészen gyógyíthatatlanul, ha késik is, ha elmarad is az a csalóka, messze fönnlebegő reménynek fölcsapott, örökké csak esengett-sovárgott kongrua a 2400 koronás fizetésemelés és korpótlék alakjában. Csak azok nem igen, vagy tán egyáltalán nem szóltak e kérdéshez, akik elsősorban érdekeltek. A kopott, nyomorgó, magukat a forgalmas és lázasan haladó világ országútján lökdösötteknek, félrelökötteknek, le- és elnyomottaknak érző szegény páriák, akarom mondani, prot. papok, akik a Jerikóból vezető úton nyugodt lélekkel és biztos léptekkel *fölfelé* a dicső Jeruzsálembe *igyekvők* szemében amennyire anyagilag, épen annyira, sőt még jobban szellemileg szegénynek festenek szinte a lenézésig, sőt — nem merem mondani — a megvetésig!... Akik várják ama Samaritanust.

Ezek, az útszélen porlepte, sűrűre távolgók szólni nem mernek, csak tétlenül nézegetnek a felsőbb taktika, magasabb politika, számítás stb. ingadozó szélfúvása sodró irányában; s ha szólnának, avagy szólni próbálnának is: szavokat, a gyöngye szót elkapja ez a szél, amelynek *eredete* és sodró ereje, mint valami rejtelmes *vis maior*, előttük ismeretlen és tőlük nemcsak teljesen független, hanem ők függvén tőle teljesen, magával is sodorhatja őket!... Ellenállni alig állnak ellent, félvén, nehogy még azt a fekete és száraz falatot is kiejtsék szájközből, vagy az itt-ott foltra, rongy-tatarozásra, nyomor-takargatásra, innen-onnan kapadozott segélyalamiznácskákat kiszalasszák kezükből, amelyekhez az élet versengő és alkudozó vásárján tán erkölcsi áldozattal is, de mindenesetre nagy kín-keservvel jutának s amelyeknek keserves birtok' sa és birtokban megtartása is a szerencsésebbek részéről kitüntető kegyként veendő!...

Pedig, ha *ezeknek* ajkai nyílnának meg és megnyílnának mind s kiáltanának szívük mélyéből: ke-

vés hang volna elég, hogy meghallja döbbenő csodálkozással az egyetemes egyház, az egész Magyarország és megrezzentse a szegény páriák nyomoráról látszólagos tájékozással csak beszélő, de valójában távolról nem tájékozott, önzetlen, vezető férfiak nemesen érző szívét és rögtönös készségre sarkalja a jó akaratot, oly készségre, mely éj-napot nem ismerő fáradalommat zörgetne ott, ahol kell már egyszer nyílnia az erősen zárva tartott kapúnak!...

De hallgatnak szegények; és mindenki azt hiszi, hogy jól van úgy, ahogy van! Politizáljunk és taktizáljunk tovább! Örüljünk és örüljenek a szegény ördögök annak is, hogy az egyházon és a nyugdíj-intézetten immáron segítve van. Nyugtassa meg őket a *remény*, hogy majd kapnak jobb *nyugdíjat*, mikor már *nyugodni* se tudnak; vagy végkép *elnyúgosznak* és akkor sopánkodásukkal senkinek sem kellemetlenkednek és nem lábatlankodnak. Hisz előbbvaló az egyház, mint az egyén; előbbvaló a gépezet, mint a gépészek; az élő, mint a haldoklók. Csak álljon az egyház! Veszhet az egyén (és annak családja), ha sok is, csak *egyén* az mind, számuk bár százakra menjen is és családjuk ezerekre... ha rajtuk fordul is meg az egyház s ha tán megérzi is az az egyház hiányukat, — mindegy: van egyén elég! Veszhet, van miből! Ha pedig az egyház pusztulna miattuk, majd fordíthatunk a soron *akkor*!...

Épen ez az, ami sohasem fogja megnyugtanni a szegény tengődő papságot és annak *őszinte* jóakaróit. Ők teljesen megfordítva okoskodnak. Erre kényszeríti őket *a szükség és a tények benső igazsága*!

Kérlelhetetlen rigorázitással választják külön az egyént és az egyház intézményét. Mintha az egyén nem is tartoznék az intézményhez. Mintha az egyén nem is léteznék abban az intézményben. Mintha az az intézmény fönnállhatna egyén nélkül. Mintha elsősorban nem is ők élnének és működnének annak körén belül.

Mintha nem is ők volnának elsősorban azok, akik erősítetik az intézmény alapjait és tatarozgatva az épületet, biztosítják annak fennállását! Az egyház élőközösség, eleven organizmus. Az egyént, mint tagot ez élőorganizmusból kiszakítani nem szabad. Legkevésbé a legelső és legelevenebb tevékenységre hivatott tagot, a legéletreképesebb szervet: a lelkészt! *Hiába gyógyítgatjuk az organizmus egészét, ha elhanyagoljuk azt a fő-fő szervet, melyen az egész organizmus élete megfordul: csak beteg marad az a szervezet és satnyul tovább!*... A lelkészen áll, vagy esik az egyház! Lelkész nélkül nincs egyház! Elvben igen, de gyakorlatban soha. Ma legkevésbé. Ha hát a lelkészen nincs segítve, nincs segítve az egyházon sem. Az egyház fennáll évszázadok óta és Isten segedelmével fenn fog állani ezután is; — ám a lelkészek és drága övéik elhalnak. A testület fenn-

marad, — az egyén elenyész! Az inkább várhat, ennek nincs ideje. Mig él, sietve addig nyújtani a falatot, s nem akkor, mikor már nem él, vagy hal-dokol!...

Ezt érezték, csak épen ki nem mondták a nagy-honti papok a f. é. május hóban tartott értekezletükön. (L. Evang. Órálló f. é. juni. 14. keit. 24. sz.)

Nem állítom, nem is tudom igaz-é, de azt mondják, — mert a sokfelől vett benyomás is olyan-félét árul el — hogy világi felügyelőink egyrészné-nek is (s tán még az egyetemes felügyelőnek is!) *koldus pap kell!* Pedig koldusokkal még sohasem nyertek csatát! Ne hivatkozzék ma senki az apos-tolok korára, mert akkor nem helyesen fogja fel a mai kor és apostoli kor között való viszonyt és különbséget. Az apostolok nem voltak *úri-rendű* emberek és nem is kívánták tőlük, hogy azok legye-nek s így azt sem követeiték, hogy a társadalom-ban a többi vezetésre hivatottakkal, kik ma kizáró-lag fizetésemelésben részesülgető úri-rendűek, meg-felelő külsőben és apparátussal tevékenykedjenek és szegényt nem valló áldozatokkal járuljanak hozzá a társadalmon belül és kívülálló, szinte *hemzsegő* szá-z-féle jótékonycélok felsegéléséhez. Az apostoloknak nem voltak családjaik. Nem voltak feleségeik, (ez általánosságban nem áll! — *Szerk.*) akik folyton a ház szükségait sipolták volna az isteni hivatásába merült pap fülébe, illetőleg az ezerféle szükség elő-sorolásaival és azok komor képeivel háborgatták volna a munkából nyugalomra tért nélkülözgető férjet. Nem volt 3—6—8 gyermekük, akik fogyatékos ruhákban minden órán eledelért esekednek az apa és anya körül s akik nevelésének és taníttatásának ma szá-zakra menő költségeiért a papnak és a papnének kell rongyoskodniok, a nyomort takargatniok és sokszor szégyenkezniök is -- és nem tudni: közvetve és közvetlenül *kiknek jóvoltából!*

Se fizetésemelés, se korpótlék! Sőt ezeknek még csak biztos határidőhöz kötött reménysége sem! — Rettentő állapot!

Több! *Kétségbeejtő állapot!* Mert *hiszen se Iste-nen, se a pap:ágon nem múlik a segedelem*, amennyi-ben *mi Isten* segedelmével mindent megteszünk és megtennénk, ami csak követeltetnék, de tán azok nagyrésze, akiktől ügyünk dülőre vitele nagyban függ, más véleményben volt és van ma is, olyan véleményben, amilyenben mi sohasem valánk és soha nemis leszünk; amilyenre mi sohasem hangol-tuk az illetőket, mert *minket* ők soha meg nem kér-deztek. Csak felülről tudakozódtak, de alulról, épen ott, ahol fáj, soha sem!... Nem csoda, ha a belső állapotok siralmas volta, az egyházi elevenebb élet stagnálása, a hitélet ernyedése, egyszóval azok a bizonyos *züllött állapotok*, amelyek miatt naponta mind nagyobb lármát csapunk, sokak éles látása szerint, nagyrészt *innen* ered! Innen, e rettentő, két-

ségbeejtő külső állapotokból. Hogy belső és külső-állapotok mily szorosan függnek itt össze, azt feles-leges magyarázgatni. Csak ismételjük: *éhező sereggel, rongyoló koldusokkal csatát nyerni nem lehet!* Bizonyítja ezt az a napnál világosabban világító tény (mely már e lap hasábjain kifejezést is nyert: l. Órálló f. é. máj. 17-iki 20. sz. 179. lap), hogy az az egyház és az a pap halad előre, úgy a külső, mint a belső élet terén, fennakadás nélkül, amelynek és akinek megfelelő anyagi eszközök állanak rendelkezésére.

Megfelelő anyagi eszköz nélkül, lenyügző anyagi gondok alatt a legszárnyalóbb papi tehetség is ella-posodik, érezve helyzetének igazságtalanságát, ön-magában bensőleg meghasonlik, sokszor összetörik, néha tragikusan végződik, amint azt sok eset bizo-nyítja. Mig ha rendelkezésre állának az anyagi eszközök: mennyi elnyomott tehetség szabadúlna föl rozsdás békőiből, mennyi nekifrissült lélek állana ki nemes versenyre az egyházi élet messze kiterjedő porondjának sok-sok elhagyatott terén; mennyi fé-lénken és rejtve őrizgetett szép és nagy eszme bon-togatná himes szárnyait merészen, mozdítaná meg az *állott* levegőt és frissitené föl az egyházi élet *nyo-masztó légkört!*...

Papok nélkül tehát nincs egyház! Ha az egy-házon akarunk segíteni, a segítő akciót legelsőben is a papoknál kell kezdeni. Itt kezdődik ma az egy-ház! S ezt kell követelnünk fent és lent. S e köve-telésünkben nem szabad se le, se föltekintgetnünk, hogy hol, mit és mint szólnak: csak magunkra és magunkban egyházunk érdekére! Mikor magunknak követelnünk, akkor egyházunknak követelnünk. Eddig minden pályán megvan becsülve a munka megfelelő fizetésjavítással, legyen megbecsülve a legmagasabb rendű és értékű munka: a lelkeszé is! Eddig mi sok részben sok éven keresztül *ingyen* szolgáltunk. Adósunk, sokkal adósunk az egyház és állam egy-aránt! Ez adósságból némi törlesztést követelnünk, egyelőre az állam által az egyházaknak juttatott és juttatandó régi adósságtörlesztésnek *összege folytán felszabaduló egyházi tőkék, illetve jövedelmek* — püspö-keink tudják legjobban: miből — *bizonyos részéből, ha másként nem lehetne, esetleg „segély”* címén.

Mindenesetre valamely címen *kell* a papság sorsán segíteni már most, míg az állam megfelelően és rendszeresen nem segít: a segítség el nem ma-radhat!

Én tehát pártolom a nagyhonti ev. papság indit-ványában (L. Ev. Órálló f. é. juni. 14-én kelt 24. sz.) azt a mozzanatot, mely a kérdést a napirendről levenni nem hagyja; azt a lelket, mely a szegény papság mai helyzetén meg nem nyugszik és nem is akar megnyugodni egy pillanatig sem.

Ne is nyugodjunk. Mert ha a szegény papság elhallgat, az ügyet elaludni, ellaposodni vagy elnyú-lósodni hagyja: akkor ez az ügy, a mi ügyünk — meghalt!

Nem annyira kívül van a hiba, mint belől. *Nem kívül az ellenség, de belül.* A legnagyobb ellenség: mi magunk! Ami puháskodó lagymatagságunk, kényelmetes várakozásunk, óvatos alkalmazkodásunk, gerinctelen föllépésünk, tétovászkodó erélytelenségünk, ásitó aluszékonyságunk!

Ébredjünk hát föl. Álljunk talpra mind! Beszéljünk, írjunk, tegyünk! Zajongjunk, míg *megnyugtattással* csendre nem intenek; kiáltunk, míg meg nem hallgatnak; zörgessünk, míg meg nem nyitattik és — a kapun be nem jutunk!*)

Egy alsó pap.

Az a bizonyos „szegénységi bizonyítvány.”

Valószínű, hogy több lelkészársunk kapott egy gépirással megírt „Szegénységi bizonyítvány” című iratot, mely Budapestről kiindulva keserű szemrehányást hoz a szerény papi lakókba. Az iratban nem csupán szemrehányás, de kiméletlen vád és ítélet is foglaltatik s ha a szemrehányás jogosult volna is, ám ez a kiméletlenség bántó. Arról van szó az iratban, hogy a „lelképásztori gondviselésről” megírandó egy nagyobb munkára — az egyházáért lelkesen büzgölködő, javáért sokat áldozó, megerősítése érdekében lankadatlanul küzdő, jogait törhetetlen bátorsággal védelmező — dr. Kéler Zoltán 2000 korona pályadíjat tűzött ki, azon reményben, hogy úgy a tárgy fontossága, mint a pályadíj kitűzött összegnek — egyházi irodalmunk terén munkálkodók legmerészebb álmait is felülmúló — tekintélyes volta cselekvésre bűzditja az írók seregét.

A pályadíjat kitűzött jóltevő azonban ezen „szegénységi bizonyítvány”-ban előadottak szerint csalódott várakozásában: 2500 prot. lelkészből csupán kettő tartotta érdemesnek „tentába mártani rozsdás tollát.” (ne neked Csiky, meg a másik pályázó! Jó dolgokat nem rozsdás tollal kell írni!)

Sok tekintetben lehet igaza a levélírónak, de annyira neheztelően írnia ezekről a dolgokról még sem kellett volna. Hiszen maga az a tény, hogy ily meglepően nagy pályadíj volt kitűzve a kívánt műre, mindent megmagyaráz. Az egyházi irodalom szerény munkásai úgy gondolkodtak, hogy a pályadíjért a legerősebb korifeusok mind versenyre kelnek. A szegénység légkörében küzdő lelkész nem elég merész azt remélni, hogy az ő munkája érdemesítettnek ilyen jutalomra olyanok munkájával szemben, kik a tudományos központokban lakván, minden segédforráshoz közel állanak. A legegyszerűbb lelkész is tudta, hogy itt egy olyan munkáról van szó, melynél nem lesz elég a saját gondolatait, nézeteit elmondani, de szükséges, hogy az felölelje az e tárgyban már megírottak legjavát. Ha épen az erők lelkiismeretes mérlegelése, a megírandók tartalmának ismerése nem nyugtalanítja azoknak a lelkét,

kik a hivatottság érzetével e munkához láttak volna, talán több művet bírált volna az erre hivatott bizottság s lehet, hogy sok jót talált volna egyikben-másikban, de azon fogyatkozásokat is észre vette volna, melyek a leendő szerzőknek jószándékuk valószínűsítését korlátozták s őket a munkamezőről visszatartották.

Szegénységi bizonyítványra jelen esetben nincs szükség. A munkát a bírálók jónak ítélték; a másik is sok jót tartalmaz. A meg nem írt munkákról itélni nem lehet, a megírottak kiállják a kritikát s így talán csak ott történt a hiba, mikor a Luther-társaság nem élt azzal a jogával, hogy a megírandó művet kizárólag a „luheránus” egyház virányaira utalta s ez egyház kebelén tartotta volna. Így a mű minden kiválósága mellett nem teremt kellő bizalmat és érdeklődést azoknál, kiknek részére elsősorban kívánta azt megírtni a nemes lelkű jutalmazó. Erre azután már vonatkozhatik a „Szegénységi bizonyítvány”, mert szegényebbek vagyunk egy munkával, mely egészen a miénk lehetett volna.

Onesimus.

T Á R C A.

A socialis kérdés és az egyházak.

A seb, mely a társadalom testén tátong, mély vallási és erkölcsi természetű s a gyakorlati téren legjellemzőbb sajátossága ennek, hogy a magára hagyott egyén többé nem a keresztyén, hanem a pogány ideálok oltárán áldoz.

Itt kezdődik az egyház feladata; igazolása önmagának, igazolása annak, vajjon tényleges, avagy névleges keresztyénség-e az, mely a XX. században létjogosultságát hirdeti.

Az egyháznak tehát új feladatai vannak? Közönségesen azt mondhatjuk, — igen. De én úgy vélem, helyesebben fejezzük ki magunkat, ha azt mondjuk, hogy az egyháznak ama régi, nagy missziója jön itt tekintetbe, amely a keresztyénség és pogányság amaz első nagy harcában lerombolta a pogány ideálok oltárait s helyükbe állította a keresztyén életcél. A keresztyénség régi, nagy misszióját kell az eszmék küzdelmében segítségül hívunk. Az egyháznak feladata most is csak a régi: Jézus nagy munkáját, amint az az egyes egyén tevékenységében kifejezésre jut, belevinni a társadalomba, hogy mint ilyen a családban, iskolában, magán- és közéletben, jótékonyági intézményekben, irodalomban épűgy, mint a szószekben végezze mentő, gyógyító, megvilágosító hivatását. A feladat régi, mondhatjuk az eszközök is lényegileg régiek, azon értelmezéssel, hogy azok a megváltozott viszonyokhoz alkalmazott új tetterővel győzzenek kezünkben. A cél: Istenországa és a társadalom természetellenes módon elterelt útjának összehozása. Az eszközök közül a közviszonyok szülte — noha végső elemzésében épen nem új — eszköz, mely terjedelemre nézve nagyon sokat mondó, a *belmisszió*.

Luthard mondja: „Ein Triumph des modernen Christenthums ist die innere Mission.” „Belmisszió alatt — Wichern szerint — a szeretetnek és pedig a Krisztusban való hitből fakadó szeretetnek azon összmunkáját értjük, mely a keresztyénségnek azon tömegeit igyekszik belsőleg és külsőleg megújítani,

*) Kesernyés alaphangulata és stílizálásának fel fel esapongó szertelenségei dacára is közöltük e felszólalást, mert lényegileg igazat tartalmaz. A mi nézetünk is az, hogy egyháznak és államnak elsőrendű kötelessége a súlyos anyagi helyzetbe jutott papság sorsán lendíteni. De egyúttal meg vagyunk győződve arról is, hogy a mint erre a lehetőség beáll. — egyházunk vezérférfiai lesznek az elsők, akik azt a papság javára megragadják. Szerk.

amelyek a bűnből közvetve, vagy közvetlenül folyó romlásnak estek áldozatául.* Mentő munka ez, megmenteni azt, ami megmenthető. Feladata fenséges: visszavezetni az evangélium élő vizéhez a bűn fiait, a szeretet tevékenységei, az irgalmasság tényei, kiváltképen a *gyakorlati keresztyéni* élet ébrentartása által a szívet fogékonnyá tenni a vallás legmagasabb igazságai iránt, segítő jobbot nyújtani az igehirdetésnek ott, hol a szószer nem elégséges ahhoz a nagy társadalmi feladathoz képest, amely az evangélium egyházára az egyháziatlanság, hitközöny, erkölcsi süllyedés s az ú. n. névleges keresztyénség tényleges valósága közepette vár. Evang. prot. egyházunk elveiből folyólag népegyház; kell, hogy leszálljon a nyomor forrásához, meglássa a sebet a népek millióinak testén, meglássa, hogy az elposványosodott közviszonyok bajainak forrása melyekben az erkölcsiség talajában keresendő. Az evangélium értelme e tekintetben világos: *a vallásos igazságok csak akkor találnak termékeny talajra, ha a szeretet tevékenysége által egyengetjük az utat azokhoz.* A szeretet ezen tevékenysége az egyetemes papság elvéből folyólag igénybe veszi a gyülekezeti közösséget, mint teljes egészet s jellemét illetőleg ugyanaz a munka, mely az első keresztyének életét megszentelte. Jól mondja erről Achelis (Studien und Kritiken): „a papi szolgálat, t. i. a gyülekezet papi szolgálata nem szorítkozott egyes cselekvényekre s nem volt helyhez kötve. A keresztyén élet a maga teljességében az igazi istentisztelet.

Az egyet. papság elvéből folyó ezen szeretetmunka, mint ilyen a prot. belmisszióknak jellemző tényezője. Feladata a társadalom sebeinek gyógyítása s a vallás-erkölcsi alap igazolása által a gyülekezeti közösség s a Kristocentrikus hitélet fejlesztése. Az így jellemzett belmisszióról elmondhatjuk, hogy az par excellence protestáns intézmény. A római egyház társadalmi feladata e tekintetben más jellemű s ugyancsak más célra is néz. Óriási s minden tekintetben figyelemreméltó az a socialis munkásság, melyet sajtóban, politikában, kongregációiban, ifjúsági egyletekben stb. nemzetközileg végez, de ott a socialis munka végcélja, valamint minden útja Rómába vezet. Socialis missziója hatalmi érdek. Kívánván lép itt előtérbe a dualismus: egyház-állam, szerzetesi-világi élet, másvilág-jelenvilág, köztulajdon-magántulajdon, contemplativ-activ élet, világról való lemondás és vagyonszerzés között. Kimondva a tételt: a törvényes állami hatalom alatt fennálló gazdasági viszonyok a romlás csiráját rejtik méhükben. Nem az állam: az egyház, mint ilyen van hivatva, hogy hozzányúljon a szóban forgó kérdéshez. A célhoz vezető út a keresztyén socializmus programja: socializmus római keresztyénséggel, az egyház teljhatalma és védnöksége mellett. A mentő orvosság: visszatérés a középkorba. A csallhatatlan káté: Aquinói Tamás theológiája.

(Vége köv.)

BELÉLET.

Zelenka Pál püspök kitüntetése. A „Hivatalos Közlöny“ f. hó 8-án megjelent száma kedves hírrel lepte meg egyházegyetemünk közönségét, amidőn közölte, hogy ő Felsője Zelenka Pálnak, a tiszai ágostai hitvallású evangélikus

egyházkerület püspökének, a magyar országgyűlés főrendiháza tagjának, egyháza érdekében és általában a közpályán kifejtett sok évi buzgó és érdemdús működése elismerésül a Lipótrend középkeresztjét díjmentesen adományozta. Kedves e hír mindannyiunknak, akik főpásztorainkat, egyházi életünk vezetésének főtényezőit bizalomteljes szeretettel vesszük körül s a királyi kegyreajuk mosolygó sugaraiban anyaszentegyházunk egyetemének megtiszteltetését is látjuk. Nem akarunk ez alkalommal elmélkedni afelől, hogy vajjon e sugarak szélesebb kérében nem ömlhettek volna-e s ha vajjon a jogegyenlőség és viszonyosság, a társadalom socialis és demokratikus alapokon való berendezkedésének korában helyen való-e egy egyházfelekezet főpapjait a világi kitüntetések sorozatában következetesen magasabb helyre helyezni más egyházak a közjó, a hazai kultúra s az emberi ú. n. „érdemek“ és érények terén legalább is oly áldásos sikerekre reámutatni tudó főpásztorainál. Nem fessegetjük most és ez alkalommal ezt a kérdést, — nem annál kevésbé, mert ösmerve az ez alkalommal kitüntetett főpásztorunk kiváló egyéniségét, tudjuk, hogy a kitüntetések mérlegelésében mi a véleménye. Csak annak az egész hazai evang. egyházi közvéleményt átjáró meggyőződésnek adunk most kifejezést, hogy ez a kitüntetés a méltók egyik legméltóbbját érte és fáradhatatlan közegyházi tevékenység, magasröptű szellem és nemes szív áldott munkájának a megkoronázása volt. Viselje azt a kitüntetett főpásztor anyaszentegyházunk javára sokáig erővel, egészséggel, Isten kegyelmének bőséges áldásaival.

Esperességi közgyűlés. Aug. 6-án tartotta a brassói ág. h. ev. m. egyházmegye a maga évi rendes közgyűlését Skita Mihály másodfelügyelő és Bohus Pál főesperes elnöklete alatt. Molnár Viktor kultuszminiszteri államtitkár, mint esp. elsőfelügyelő ezúttal akadályozva volt a megjelenésben. Előzőleg reggel 8 órától kezdve gyámintézeti istentisztelet tartatott a brassói ev. templomban, ahol Rozsondai Károly zajzoni lelkész szép beszédet mondott Gal. 6., 9., 10. alapján. Ez istentisztelet után kezdődött a gyámintézeti közgyűlés, amely a rendelkezésére álló 15 kor. 9 fillért a folyamodók közül a kerületi árvaháznak adományozta, Hosszúfalu-fűrészmező segélykérvényét pedig pártolólággal terjeszti fel a kerületi gyámintézethez. Elvben elfogadtatott a bányai egyházkerül. gyámint. e. elnökének indítványa egy országos lutheránus nőegylet alakítása és ezzel kapcsolatos intézmények, mint ev. kórház, árvaotthon és hospicium felállítása tárgyában. E gyűlés után nyomban az esperességi közgyűlés nyitott meg, melynek főbb intézkedései a következők voltak. A múlt gyűlés jegyzőkönyvei, néhány észrevétel és ezek kapcsán a felveendő jegyzőkönyvben való módosítás után tudomásul vétettek. Szintén tudomásul vétetett az esperes évi jelentése, melynek kapcsán köszönet szavaztatott id. Köpe Istvánnak a hosszúfalu-alszegi ev. egyház javára adományozott 1600

koronáért, mellyel toronyóra készítettet; Sipos János felügyelőnek a csernátfalusi egyház számára általa csináltatott 1000 kor. értékű oltárképért és Borcza Mihály nyugalm. lelkésznek 30 kor. alapítványáért. Jóváhagyattak az egyházmegye és egyházközségek költségvetései és számadásai. Tudomásul vétetett és pedig örvendetesen Szórády Lajás alesperesnek az egyházmegyei hitoktatásról szóló jelentése s ennek különösen azon része, amely szerint a brassómegyei vallásos oktatás állapota a múlt évihez képest emelkedést mutat s csaknem valamennyi egyházban a vallásitanítás elismerésre méltó szép eredményről tanúskodik. A Bldácsy-alapból segélykérő Apáca és Fűrészmező folyamodványa Feyér Gyula és Rozsondai Károly lelkészek folyamodványaival együtt pártolólólag terjesztetnek föl a kerülethez. A szept. 18–21-én Miskolcon tartandó kerületi közgyűlésre Kiss Árpád és Rozsondai Károly lelkészek, továbbá Skita Mihály és Debiczki Mihály felügyelők megbízó levéllel, Sexty Kálmán lelkész és Fekete Endre (ev. ref. vallású) ügyész pedig jegyzőkönyvi kivonattal küldettek ki. A hosszufalu-alszegi egyház már több éven át megtagadta az esp. elnökség rendelkezésének dacára is, úgy az évi kepe (egyházi adó) kivetését, mint az évi költségvetések elkészítését, illetve jóváhagyását. E miatt a tisztviselők fizetésüket sem kaphatják meg. Az ügyész indítványával szemben, hogy t. i. a lelkész útasítások a rend helyreállítására, az esp. közgyűlés tekintve, hogy a lelkésznek a rend helyreállítására irányuló minden törekvése sikertelennek bizonyult, elhatározta, illetve az esp. elnökséget felhatalmazta, hogy a régi és lemondott tanácsstagok mellőzésével új tanácsot válasszasson, az évi adót kivettesse, a költségvetéseket stb. tárgyalassa. szóval teljes hatalmának érvényesítésével a rendet helyreállítsa. A nyitrai és trencsényi egyházmegyék átiratai a nem állami tanítók fizetésének rendezése tárgyában, a napirendről levétettek. A lelkészi értekezletnek azon indítványa, hogy sürgetessék meg a kerület útján az egyetemenél a lelkészi fizetésnek 2400 koronára való immár halaszthatatlan fölemelése a megfelelő korpótlékkal, elfogadtatott és illetékes fórumok elé terjesztetik. Petrovics Pál lelkésznek azon indítványa, hogy a Bukarestben nagyszámmal (sok ezer) élő hit-sorsok lelki gondozása még ez évben folyamatba tétessék az által, hogy számukra évenként legalább kétszer istentisztelet tartassék, pártolólólag terjesztetik föl a kerületi közgyűléshez, valamint azon indítvány is, hogy a lelkészi nyugdíj 800 koronáról 1600 koronára emeltessék. Tiltakozott az esp. közgyűlés a képviselőháznak azon ténykedése ellen, mely szerint részt vett egy úrnapi körmenetben. Végül Kiss Árpád lelkész indítványozta, hogy a mindenkor esperes mellé kápláni állás szerveztessék s e célból a kerületi kongrua-alapból segély kéressék. Ez indítvány is pártolólólag terjesztetik a kerületi közgyűléshez. Ezek után a közgyűlés bezárattott.

Lelkészválasztás A bokodi (Kómárom-m.) tekintélyes gyülekezet f. hó aug. 11-én tartott lelkészválasztó közgyűlésen egyhangú lelkesedéssel Szalay Mihály pápai hitoktató-másodlelkészt választotta meg lelképásztorává. Istennek bőséges áldása kísérje őt az új munka-mezőn s a hívek seregét, mely vezérül választá.

Választások. Merényben Sós Kálmán választott meg felügyelőnek. A lelkészi állásra hat pályázó közül Gura Jenő Pethőfalváról lett egyhangúlag jelölve.

Hymen. Zimmermann Rezső nyiregyházi fő-gymn. tanár f. hó 10-én vezette oltárhoz Mácsánszky Lajos nyiregyházi tanító leányát, Etelkát.

Házassági jubileum. f. hó. 6-án ünnepelte Raab Károly barsi esperes, a dunáninneri egyházkerület gyámintézetének elnöke, házasságának 40 éves évfordulóját Körmöcbányán. A köztiszteletben álló papi családnak e bensőségteljes ünnepéhez magunk részéről is a legjobb áldáskívánatokat fűzzük.

Egyházmegyei közgyűlések. E héten 13-án a békési egyházmegye Orosházán, 14. és 15-én a tiszavidéki egyházmegye Nagyváradon tartja közgyűlését. Mindkettőről lapunk legközelebbi számában hozunk tudósítást.

A löcsei egyház súlyos veszteséget szenvedett Ormódy János kitűnő tanítójának, a tavaszon elhunyt Ormódy Károly öcsésének elvesztésével. Az utóbbi helyére Grosch Ödön Gyönkről, az előbbi helyére Rác József Modorból lett meghiva.

Füredi istentiszteletek. Barlangligeten Adorján Ferencz nyiregyházi vallásanár, Tátralomnicon Holkó Mihály szepesrókuszi lelkész, Feketehegyen pedig Ratzenberger Ferencz löcsei lelkész, vallásanár látta el az istentiszteletet. Ez utóbbi helyen a Szthág u. X. vasárnapon offertórium is tartott az építendő prot. kápolna javára, mely 50 koronát eredményezett. Az alap most közel 4000 koronát tesz ki.

Gyászlapok. A Mindenható túlvilági követő korán szólítja el a munka mezejéről az őrimagyaródsi ev. gyülekezet szeretett lelképásztorát, Berke József lelkészársunkat. Az elköltözött 22 éven át volt hív pásztora az ő nyájának. — Ugyancsak életének delén érte utól a halál a szakonyi ág. hitv. ev. gyülekezet tanítóját, Heiner Lajost. Kik kisebb-nagyobb körben oly szeretettel munkálkodtak az egyház veteményes kertjében, azoknak jutalma nem marad el. Áldás kíséri nyugvóhelyökre, s emlékkök örökké fennmarad.

A dunáninneri ág. hitv. evang. egyházkerület püspöki hivatalától. Sürgősségénél fogva a „Hiv. Közlemények“ legközelebbi száma helyett itt közöljük a dunáninneri püspöki hivatalnak az összes kerületbeli lelkészeket illetőleg kibocsátott következő körlevelét: Körözvény. Nagytiszteletű Főesperes Úr! A vallás- és közoktatásügyi miniszter utól vettem egy fontos és sürgős rendeletet, amely a congrua törvénynek a terménybeli és munkabeli szolgáltatásokra vonatkozó szakaszainak revíziójáról szól. A congruás lelkészek nyilatkozzanak, vajjon óhajtják-e, hogy terménybeli és munkabeli szolgáltatásuk, lelkészi jövedelmüknek az 1898. évben történt összeírása és értékének megállapítása maradjon-e változatlanul, vagy pedig kívánják, hogy ezen címen lévő jövedelmük új becslési eljárás alá jöjjen. Tekintettel arra, hogy az egyh. ker. gyűlés küszöbén állunk és én csak éppen most jöttem haza egy heti hivatalos távollét után és így képtelen vagyok arra, hogy minden congruás lelkészhez külön-külön felhívást intézzek: felhívom az esperes urat, szíveskedjék nyomban még a ker. gyűlés előtt az esperességében lévő congruás lelkészeket felhívni, hogy nyilatkozzék mindegyikük külön-külön augusztus hó 31-ig hivatalomhoz intézett beadványban, vajjon a fenti két módozat közül melyiket óhajtja saját személyére! Minden kongruás lelkész-testvér személyesen felelős, hogy erre okvetlen beküldje feleletét a

kitüzött határnapig! Ismételten jelzem, hogy az ügy igen sürgős! Tisztelettel: Balassagyarmaton, 1907. augusztus hó 10-én. *Dr. Baltik Frigyes*, püspök.

A jénai magyar kör 50 éves jubileumáról vetjük és adjuk a következő leírást: Fényes, magyaros ünnepeknek volt színhelye július 26, 27, 28-án a némethoni Jéna városa. Nyári szemeszterben itt tanuló 10 magyar, minden nehézség ellenére, nagy áldozatoktól meg nem riadva, a kör 50 éves jubileumának nagyobb keretekben való megtartására vállalkozott. Az ünnepély, melynek fénypontja az óriási áldozatok árán, szinte hihetetlen rövid idő alatt megszerzett zászlónak a felavatása volt, várakozáson felül sikerült. Németország számos részéből, sőt Magyarországból is sereglettek össze vendégeink, hogy lássák, mire képes a honszeretet egy számra nézve kis körben is. Az ünnepélyben nem is csatlakoztunk! Az ismerkedési estély méltó beköszöntője volt a másnapi remek ünnepélynek, melynek legkiemelkedőbb pontja a háromszínű zászló felavatása volt. A zászlószögek beverésének megható aktusa után nagytiszteletű Csengey Gusztáv theol. akad. tanár, a kör volt tagja s jelenlegi dísztagja, ez alkalomra írott ünnepi ódájának elszavallása következett, mely valóságos extasisba hozta az ünneplő közönséget, melynek soraiban ott üdvözölhettük az egyetemi és gymnasiumi tanári kar számos tagját, a Rektorral élükön. Azonkívül a jénai társadalom legelőkelőbb képviselői foglaltak helyet a vendégek soraiban. Szép programmpontja volt az ünnepélynek a díszlevelek átadása. A két megválasztott dísztag Loenig prorektor és Euken professzor megható szavakban köszönték meg dísztagokká való megválasztásukat, reá mutatva arra, hogy milyen nagy jelentőségű következményei lehetnek az ilyen külföldön megtartott magyar ünnepélyeknek, amikre már ünnepi szónokaink is rámutattak. Elősegített ezek a két nemzet közti megértést, testvéri szeretetet, barátságot, a mire különösen a sokat megrágalmazott magyarnak szüksége van. Ezután következtek az ünnepek kedélyes mozanatai, melyek három napig tartották össze a legjobb hangulatban magyar vendégeink legnagyobb részét. Ezuttal sem mulaszthatjuk el, hogy ki ne fejezzük köszönetünket nagytiszteletű Csengey Gusztáv, theol. akad. tanár úrnak, egyeletünk „vendéjének” áldozatkész magatartásáért, s mindazoknak, kik ünnepélyünk erkölcsi és anyagi sikeréhez hozzájárulni sziveskedtek. Vajha ez ünnepély magyar nemzetünk hírnevéhez olyan mértékben járult volna hozzá, mint azt ifjú lelkünk óhajtotta. Kelt Jéna, 1907. július hó 30.

Magyar evangélikus egyházjog. Írta dr. *Mikler Károly*, az eperjesi evang. egyházkerületi kollégium jogakadémiájának dékánja, az egyházjog és jogtörténet tanára, tiszai egyházkerületi vil. jegyző. Budapest, Grill Károly könyvkiadóvállalata, 1907. Ára 15 korona. *Megrendelhető a szerzőnél.* Zsinati törvényeink hatályba lépte, valamint az egyházpolitikai s egyéb, egyházunkat érintő országos törvények, az egyházi szabályrendeletek megalkotása óta ilyen mű nem jelent meg s tekintve, hogy a lelkészeket, egyházfelügyelőket, egyéb egyházi tisztviselőket s a hittanhallgatókat a legrelevánsabb egyházi közigazgatási és egyházunkra vonatkozó állami jogi kérdésekben tájékoztatja, beszerzését jó lélekkel ajánljuk. Az egész mű egy kötetben 771 lapra terjed. *Megrendelhető az összeg előzetes beküldése mellett vagy utánvétre.*

28-35

PÁLYÁZATOK.

A felsőlövői ág. hitv. ev. főgimnázium fenntartó testülete pályázatot hirdet egy latin-történelmi **helyettes tanári állásra.** Pályázhatnak protestáns, elsősorban evangélikus, legalább is szakvizsgálatot tett tanárjelöltek. A tanszék javadalma 1600 korona. A megválasztandó tanár állását **szept. 1-én tartozik elfoglalni.** Pályázati határidő **augusztus 25.**

A kellően felszerelt, t. i. születést, vallást, képesítést, esetleges eddigi tanári szolgálatot, hadkötelességi viszonyt igazoló okmányokkal ellátott kérvények az iskolai Bizottsághoz címzendők s alulírott-hoz küldendők.

Felsőlovó, 1907. aug. 12.

Németh Sámuel,
igazgató.

Esp. segédlelkéskert keresek oldalam mellé, Javadalmazása: évi 600 korona, negyedévi vagy havi részletekben; butorozott szoba, fűtés, mosás, világítás és teljes ellátás. Kötelességei: megosztva segédkezni lelkészi teendőkben és részben az irodai munkában. Az istentisztelet nyelve: tót. Az állás azonnal elfogalható.

Breznóbányán, (Zólyom m.) 1907. aug. 8.

Svehla Gusztáv,
esperes-lelkész.

3-1

Esperességi segédlelkész kerestetik, fizetése 1000 kor., vallásoktatás 100 kor., butorozott lakás, fűtéssel s kiszolgálattal. Szolgálati nyelv: magyar, német és tót. Jelentkezhetni alólírott-nál.

Ujvidék, 1907. aug. 8.

Belohorszky Gábor,
főesperes.

1-1

Alólírott a tót nyelvben teljesen jártas **káplánt keresek.** Fizetése mosáson és ágyneműn kívül, teljes ellátás és 400 K. Esetleg mellékjövedelemre is számíthat.

Szarvas, 1907. július hó 31-én.

Scholtz Gyula,
ev. lelkész.

2-2.

ORGONA-GYÁR

villamos gépekkel berendezve.
— BUDAPEST, — RIEGER OTTÓ
VII., Garai-utca 48.

es. és kir. udv. szállítók,
a Szent-Sír lovagja és a Ferenc József-r. tulajdonosa

Legelőkelőbb árban és kedvező fizetési feltételek mellett kiváló tiszta légnymás, esőrendszer szerint (pneumatika) tartós és remeshangú orgonákat szállít.

— Mindennemű orgonajavításokat és orgonahangolásokat a legmérsékeltébb árban és lelkiismeretes pontossággal teljesíti és jókarbantartást mérsékelt árban elvállal.

Tervezetek és rajzok	
A párisi és bécsi vilákiállításán st. helyről kitüntetve.	30 évi fennállása óta 280 új orgonákat szállított.
Bérmentve díjtalanul	